

Charley Toorop 'Vruchten in herfst' (detail, 1941). Olieverf op doek. Collectie Groninger Museum (in bruikleen van Stichting J.B. Scholtenfonds). Foto Marten de Leeuw.

Schilderij

Charley Toorop

Van expressionistisch naar magisch realistisch

Tekst Marloes de Moor

Architect en kunstverzamelaar Reurt Jan Veendorp had oog voor kwaliteit, hij wist werk van grootse namen te bemachtigen. In zijn collectie speelt de natuur een belangrijke rol, maar ook verstilling. Twee elementen die samenkomen in dit ingetogen stilleven van Charley Toorop.

Charley Toorop (1891-1955) is vooral bekend vanwege haar confronterende portretten, zoals het familieportret *Drie generaties* dat in Museum Boijmans van Beuningen hangt. Kenmerkend zijn de sterk aangezette lijnen en contouren. Heel anders en veel meer ingetogen zijn de twee stillevens *Flessen tegen een winterlandschap* (1934) en *Vruchten in herfst* (1941), die zich in de collectie van de Groningse kunstverzamelaar Reurt Jan Veendorp (1905-1983) bevinden. 'Aanvankelijk schilderde Toorop heel expressionistisch,' vertelt Marc de Beyer, directeur van Museum Gouda, 'maar vanaf midden jaren twintig werd haar stijl magisch realistischer. *Vruchten in herfst* is daarvan een goed voorbeeld. Ze past in dit schilderij twee technieken toe. Het bos is pointillistisch geschilderd; voor de vruchten gebruikt ze dunne, lange, penseelstreken. Je ziet het reliëf van het doek er bijna doorheen. De vruchten op de voorgrond zijn op een vervreemdende manier verbeeld.'

‘Veendorp kon echt niet alles kopen wat hij wilde’

Dat Veendorp zijn oog juist op deze stillevens liet vallen, is niet zo verwonderlijk. 'Verstilling speelt een belangrijke rol in zijn verzameling. Je vindt daarin dan ook veel landschappen en stillevens.' Veendorp onderhield bovendien nauw contact met schilder Dirk Nijland en hechtte veel waarde aan diens oordeel. Nijland was weer goed bevriend met Jan en Charley Toorop en bracht hun werk regelmatig onder Veendorps aandacht.

Veendorp bouwde, al dan niet met Nijlands goede raad, zorgvuldig aan een indrukwekkende verzameling Franse en Nederlandse schilderkunst uit de 19de en 20ste eeuw, met stukken van onder anderen Odilon Redon, Willem Bastiaan Tholen, Paul Gauguin, Jan Mankes, Isaac Israëls en Jan en Charley Toorop. 'Veendorp wilde de ware schilderkunst laten zien. Daarmee bedoelde hij de Haagse School en de School van Barbizon,' verklaart De Beyer. 'Als architect en eigenaar van een steenfabriek was Veendorp een bemiddeld man, maar niet overdreven rijk. Hij kon echt niet alles kopen wat hij wilde, maar hij koos wel altijd voor kwaliteit.'

Veendorp verkocht zijn verzameling in 1968 aan de Stichting J.B. Scholtenfonds. Die gaf de schilderijen in bruikleen aan het Groninger Museum. De verzameling van Veendorp is qua stijl vergelijkbaar met die van zijn geestverwant en vriend Paul Arntzenius (1883-1965). Museum Gouda heeft de Arntzenius Collectie in beheer en ruilde die tijdelijk met die van Veendorp van het Groninger Museum. Sinds 29 juni 2018 is in Groningen de Collectie Arntzenius en in Gouda die van Veendorp te zien. 'Veendorp en Arntzenius hadden allebei veel werk uit de Haagse School, maar Veendorp ging daar langer mee door. Hij heeft daardoor ook modernere schilderijen van bijvoorbeeld Carel Willink, Jan Mankes en Dirk Nijland in zijn collectie. Arntzenius zou die nooit gekocht hebben.'

Het moderne stuk *Vruchten in herfst* sluit volgens De Beyer goed aan bij de rest van de collectie. 'Veendorp bezit ook *Stilleven met perziken in een mand voor landschap*, van Antoine Vollon. Dat werk vormt een mooi beeldrijm met *Vruchten in herfst*. Het laat zien hoe weloverwogen Veendorp zijn keuzes maakte.'

Museum Gouda
Achter de Kerk 14
2801 JX Gouda
+31 (0)182 331 000
www.museumgouda.nl

Geopend van dinsdag t/m zondag van 11.00-17.00 uur. De tentoonstelling *Van Gauguin tot Toorop* is t/m 6 januari 2019 te zien in Museum Gouda.